

HUOLITELTU ULKOASU – JÄSENTYNYT SISÄLTÖ

Hoitotieteen laitoksen kirjallisen työn ohjeet (1.1/2013)

Etunimi Sukunimi

Opiskelijanumero (**EI** pro gradu
-tutkielmassa)

Opintojakson nimi, koodi ja opintopis-
telaajuus (tai Pro gradu -tutkielma)

Hoitotiede

Suuntaavat opinnot

Itä-Suomen yliopisto

Terveystieteiden tiedekunta

Hoitotieteen laitos

Elokuu 2013

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	KIRJALLISEN TYÖN RAKENNE	2
2.1	Nimiösivu	2
2.2	Sisällysluettelo	3
2.3	Tiivistelmäsivu	3
2.4	Käsittelyluvut	4
2.5	Pohdinta	4
3	TEKSTIN ASETTELU JA MUOTOILU	5
3.1	Tekstin sijoittelu ja kirjasimet	5
3.2	Sivunumerointi	5
3.3	Taulukot ja kuvat	5
4	LÄHTEET JA NIIDEN KÄYTTÖ	9
4.1	Lähdeviitteet	9
4.2	Lähdeluettelo	12
5	LIITTEIDEN JA LYHENTEIDEN KÄYTTÖ	15
	LÄHTEET	xx

LIITTEET

Liite 1. Esimerkki nimiösivusta.

Liite 2. Esimerkki tiivistelmäsivusta.

Liite 3. Esimerkki yli puolen sivun liitetaulukosta.

Liite 4. Esimerkki lähdeluettelosta.

Sukunimi, Etunimi

Tutkielman nimi

Pro gradu -tutkielma, xx sivua, xx liitettä (x sivua)

Professori, TtT xx ja tutkija, TtM xx

Ohjaajat:

Elokuu 2013

Katso tiivistelmäsivun ja tiivistelmän ohjeet alaluvusta 2.3. xxxxxxxxxxxxxxxx
xx
xx
xx

xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xxxxxxxxxxxx

xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx

xx
xx
xx
xx
xx

Asiasanat: Xxx, xxx, xxx ja xxxx.

Faculty of Health Sciences
Department of Nursing Science
Nursing Science
Preventive Nursing /Nursing Leadership and Management /Nurse Teacher Education /MNS
Programme

Last name, First name:

Title of the thesis
Batchelor's /Master's Thesis, xx pages, xx appen-
dices (x pages)
Professor, PhD xx and Researcher, MSc xx

Supervisors:
Month 2013

Katso tiivistelmäsivun ja tiivistelmän ohjeet alaluvusta 2.3. xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
xx
xx
xx

xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xxxxxxxxxxxx

xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx
xx

xx
xx
xx
xx
xx

Keywords: Xxx, xxx, xxx and xxxx.

1 JOHDANTO

Nämä kirjallisen työn ohjeet on tarkoitettu käytettäväksi kaikissa muissa hoitotieteen laitoksen kirjallisissa töissä, paitsi väitöskirjoissa. Ohjeet on rakenteeltaan muotoiltu siten, että niitä voi käyttää mallina nimiösivusta lähtien.

Tutkielman johdannossa kuvataan työn tausta tiiviisti ja kiinnostusta herättävästi. Siinä tuodaan esille kirjallisen työn aihe, tausta, tarkoitus, tavoite ja käytettävät tutkimusmenetelmät. Johdannossa vastataan kysymyksiin mitä, miten ja miksi kirjallisessa työssä tapahtuu. Siinä tuodaan esille keskeiset perusteet valitulle aiheelle, esitellään aiheen ajankohtaisuus ja näkökulma. Johdannon suositeltava pituus on 1–2 sivua.

Sivunumerointi aloitetaan Johdanto-sivulta, mutta ensimmäinen numeroitu sivu on vasta Johdannon ensimmäisen sivun jälkeinen sivu. Johdannon ensimmäisen sivun numero merkitään kuitenkin sisällysluetteloon. Sivunumerointiin ei lueta kansilehteä, sisällysluettelosivua, tiivistelmää eikä abstraktia. Sivunumerointi päättyy lähdeluettelon viimeiselle lehdelle.

2 KIRJALLISEN TYÖN RAKENNE

Paitsi kirjallisen työn sisältö, myös sen kieli ja ulkoasu ovat osa arvosteluperusteita. Ne vaikuttavat myös tutkielman sisällölliseen selkeyteen ja vakuuttavuuteen. Tutkielma kirjoitetaan asiatyylillä, ja siinä pyritään selkeisiin ja yksiselitteisiin lauserakenteisiin. Myös oikeinkirjoitukseen ja laajemmin kielenhuoltoon on syytä kiinnittää huomiota.

Kandidaatin- ja pro gradu -tutkielmassa jokainen pääluku aloitetaan uudelta sivulta. Kaikissa töissä pääluvun lisäksi voidaan käyttää numeroituja alalukuja, mutta kuitenkin vain silloin, jos alalukuja on kaksi tai enemmän. Kappaleet erotetaan toisistaan tyhjällä rivivälillä ja kappaleiden tulee olla pituudeltaan vähintään kaksi virkettä. Kandidaatin- ja pro gradu -tutkielmasta käytetään nimitystä tutkielma tai opinnäytetyö, muista kirjallisista töistä voidaan käyttää myös nimityksiä kirjallinen työ, tehtävä ja essee.

2.1 Nimiösivu

Nimiösivun eli tekstin kansilehden keskelle kirjoitetaan työn otsikko suuraakkosin. Hyvä tutkielman nimi vastaa tutkielman sisältöä, se on riittävän laaja kuvaamaan koko käsiteltyä aihetta, mutta riittävän suppea rajaamaan aiheen tarkastelun. Tutkielman nimen tarkoituksena on myös herättää lukijan mielenkiinto. Se voi olla kaksiosainen, jolloin tarkentava alaotsikko kirjoitetaan pääotsikon alle pienaakkosin. Otsikossa voidaan käyttää myös lyhyttä aineistolähtöistä lainausta tai jakaa otsikko kaksoispisteellä tai ajatusviivalla kaksiosaiseksi. Otsikko keskitetään, sen kirjasinkoko on 12, mahdollinen pää- ja alaotsikon välinen riviväli 1,5 ja mahdollisen alaotsikon riviväli (mikäli se ulottuu kahdelle riville) on 1.

Otsikon lisäksi nimiösivulle kirjoitetaan myös tiedot tekstistä ja sen tekijästä (liite 1). Ensimmäiselle riville kirjoitetaan tekijän nimi (etunimi ja sukunimi), toiselle opiskelijanumero. Opiskelijanumeroa **EI** kuitenkaan merkitä pro gradu -tutkielmaan tietosuojaan vuoksi. Kolmannelle riville kirjoitetaan opintojakson nimi, koodi ja opintopistelaajuus. Poikkeuksena on pro gradu -tutkielma, jolloin kuvaukseksi riittää ”Pro gradu -tutkielma”. Näiden jälkeen kirjoitetaan pääaine (hoitotiede), suuntaavat opinnot (hoitotyön johtaminen, preventiivinen hoitotiede tai terveystieteiden opettajankoulutusohjelma). Tämän jälkeen kirjoitetaan yliopiston tiedot ja viimeiselle riville kirjallisen työn ajankohta kuukauden ja vuoden tarkkuudella. Teksti sijoitetaan oikeaan alareunaan, vasemmalle tasaten ja päättyen sivun alimpaan riviin. Nimiösivun tekstin kirjasinkoko on 12 ja riviväli 1.

2.2 Sisällysluettelo

Kirjallisen työn sisällysluettelo nimetään sanalla *Sisältö* ja se sijoitetaan ensimmäiseksi nimiösivun jälkeen. Koko kirjallinen työ jäsennetään pää- ja alalukuihin. Nämä otsikoidaan ja tasoja voi olla 1–3. Lukujen otsikoiden tulee lyhyesti ja selkeästi ilmoittaa kyseisen luvun sisältö (esim. 3 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite). Ne voivat aiheesta riippuen kuvata myös luvun keskeistä tutkimustulosta (5.3 Hoitajien käsitykset ammatillisesta tuesta). Otsikoiden on hyvä olla keskenään samanmuotoisia, kysymys- ja lausemuotoisia otsikoita on syytä välttää.

Sisällysluetteloon sijoitetaan ensimmäiseksi tiivistelmä (ja abstract), jonka jälkeen luetaan pää- ja alaluvut siinä järjestyksessä kuin ne ovat tekstissä. Lähdeluettelo nimetään otsikolla *Lähteet*. Lähdeluettelo sivunumeroidaan. *Liitteet* sijoitetaan lähdeluettelon jälkeen numeroituna, mutta sisällysluettelossa ne jätetään kuitenkin sivunumeroimatta.

Sisällysluettelon kirjasinkoko on 12. *Sisältö* otsikon jälkeen tulee yksi tyhjä riviväli, samoin *Tiivistelmä* ja *Abstract* -otsikoiden jälkeen. Sisällysluettelon riviväli on 1.

2.3 Tiivistelmäsiivu

Tutkielman tiivistelmäsiivu kirjoitetaan vain kandidaatin- ja pro gradu –tutkielmiin, ja se sijoitetaan heti *Sisällön* jälkeen. Tiivistelmäsiivu sisältää kaksi osaa eli bibliografisen osan ja tekstiosan (liite 2). Bibliografinen osa sijoittuu sivun alkuun, ja siinä on tiedot kirjallisen työn tekijästä, aiheesta, laajuudesta, yksiköstä sekä ohjaajista.

Tiivistelmäsiivun tekstiosan tarkoituksena on olla itsenäinen ja tiivis kuvaus koko tutkielmasta. Se kirjoitetaan mukaillen tutkielman rakennetta: sen tulee sisältää tutkielman taustaa, tutkielman tarkoitus ja tavoite, käytetyt tutkimusmenetelmät, keskeiset tulokset ja johtopäätökset sekä jatkotutkimushaasteet.

Tiivistelmä kirjoitetaan kokonaisina lauseina ilman lyhenteitä, lähdeviitteitä tai väliotsikoita. Se kirjoitetaan useimmiten menneessä aikamuodossa (imperfekti), kun kuvataan omaa tutkimusta, ja preesensissä, kun esitetään tutkielman taustaa, tuloksia ja päätelmiä. Tiivistelmän pituus on noin 250 sanaa, ja sen tulee sisältää 3–5 asiasanaa eli tutkielman keskeistä sisältöä kuvaavaa sanaa. Tiivistelmä kirjoitetaan kirjasinkoolla 12 ja rivivälillä 1, kappaleet erotetaan toisistaan tyhjällä rivivälillä. Pro gradu -tutkielmiin lisätään englan-

ninkielinen käännös koko tiivistelmä sivusta (abstract), ja sen kieli on tarkistettava kielen-tarkastajalla.

2.4 Käsittelyluvut

Kirjallisen työn käsittelysivuja edeltää Johdanto-luku (ks. sivu 1). Käsittelysivujen sisältö ja järjestys riippuvat työn menetelmästä. Empiirisessä tutkielmassa johdannon jälkeinen luku on tyypillisesti tutkielman teoreettinen viitekehys. Se tulee nimetä sisältölähtöisesti, ja sen tulee sisältää kirjallisuuden valinnan kuvaus sekä olla käsitellyn aiheen loogisesti tarkasteltu kokonaisuus. Teoreettinen viitekehys on pohja tutkimuskysymyksen tai -ongelman esittämiselle.

Teoreettisen viitekehysten jälkeinen luku on tavallisesti tutkielman tarkoituksen ja tavoitteen esittely. Se sisältää kuvauksen tutkielman tutkimuskysymyksestä tai ongelmasta. Tämän jälkeen on menetelmä luku, jossa kuvataan tutkielmassa käytettävä menetelmä, aineiston keruu ja sen vaiheet, aineiston analyysiprosessi sekä tutkimusmenetelmään liittyvät eettiset kysymykset.

Empiirisen tutkielman tulososa käsitellään seuraavassa tai seuraavissa luvuissa. Tuloksia ei tässä vaiheessa vielä tulkita eikä vertailla muuhun aikaisempaan tutkimustietoon. Ne on syytä koota lopuksi yhteenvetolukuun.

Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman (esim. kandidaatintutkielma) jäsenitys poikkeaa hieman empiirisen tutkielman rakenteesta. Myös kandidaatintutkielmassa tulee olla erillisissä luvuissa johdanto, tutkielman tarkoitus ja tavoite ja kirjallisuuden valinta. Varsinaista teoreettista viitekehystä ei ole, vaan käsittelyluvut ovat vastaamista esitettyyn tutkimuskysymykseen. Myös kirjallisuuteen perustuvan tutkielman tulisi päättyä yhteenvetolukuun.

2.5 Pohdinta

Käsittelylukujen jälkeinen pohdinta nimetään usein otsikolla *Pohdinta*, ja siinä voidaan tarvittaessa käyttää väliotsikoita. Pohdinta-luvulla on useita tarkoituksia: siinä tiivistetään lyhyesti päätulokset, tarkastellaan niitä suhteessa aikaisempaan kirjallisuuteen, kuvataan tutkielman johtopäätökset ja/tai suositukset, jatkotutkimushaasteet sekä tutkielman luotettavuus ja etiikka.

3 TEKSTIN ASETTELU JA MUOTOILU

Kirjallisen työn ulkoasuun liittyvät ohjeet on laadittu yhdenmukaistamaan opinnäytteiden ja tutkimusraporttien ulkoasua sekä helpottamaan kirjoittamista. Seuraavassa esitetään ohjeet tekstin asettelusta ja muotoilusta sekä taulukoiden ja kuvioden laadinnasta.

3.1 Tekstin sijoittelu ja kirjasimet

Kirjallisen työn teksti kirjoitetaan yhdelle palstalle, tasataan molempiin reunoihin ja tavutetaan automaattisesti. Ellei toisin mainita, kirjallisissa töissä käytettävä kirjasinlaji on Times New Roman tai Arial, kirjasinkoko on 12. Riviväli on varsinaisessa tekstissä 1,5 ja tiivistelmässä 1.

Kaikki otsikot kirjoitetaan samalla kirjasimella kuin teksti ja kirjasinkoolla 12. Jokainen pääotsikko aloitetaan uudelta sivulta ja pääotsikoiden jälkeen jätetään yksi tyhjä riviväli. Pääotsikot kirjoitetaan suuraakkosilla ja alaotsikot pienillä kirjaimilla. Molempien kirjasinkoko on 12. Ennen alaotsikoita ja niiden jälkeen jätetään yksi tyhjä riviväli. Kappaleet erotetaan toisistaan yhdellä rivivälillä. Kappaleet alkavat vasemmasta reunasta ilman sisennystä. Myös kaikki otsikot aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennystä. Teksti asetellaan siten, että kaikkien marginaalien leveys on 2,5 cm.

Empiirisessä tutkimuksessa mahdolliset haastatteluesimerkit kerätyistä aineistosta eli autenttiset lainaukset sisennetään ja kirjoitetaan rivivälillä 1. Ne erotetaan yhdellä tyhjällä rivillä molemmin puolin muusta tekstistä. Tekstissä voidaan käyttää korostamisen keinoina lihavoitinta, alleviivausta ja kursivoitinta, kunhan niitä käytetään harkitusti ja johdonmukaisesti.

3.2 Sivunumerointi

Kirjallisen työn sivunumerot merkitään oikeaan yläkulmaan. Numerointi aloitetaan Johdanto-sivulta, mutta ensimmäinen merkitty numeroitu sivu on vasta Johdannon ensimmäisen sivun jälkeinen sivu. Sivunumerointi päättyy lähdeluettelon viimeiselle lehdelle. Mahdolliset liitteet numeroidaan itsenäisesti (Liite 1 jne.), mutta niitä ei sivunumeroida.

3.3 Taulukot ja kuviot

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys, tutkimustulokset tai muu asiasisältö saattavat tulla tekstiä paremmin esille taulukosta tai kuviosta. Taulukkoa on syytä käyttää silloin, kun

esitettävää numeromateriaalia on paljon tai lukujen täytyy olla eksakteja (ks. esimerkki 1). Kuvio on graafinen esitystapa, jolla voidaan esittää tilastollisia asioita usein taulukkoa havainnollisemmin (ks. esimerkki 2). Kuvioon ei usein ole mahdollista sisällyttää yhtä paljon ja yhtä täsmällistä informaatiota kuin taulukkoon. Kuviot sopivat hyvin myös vertailuihin sekä käsitteiden välisten suhteiden ja ajallisen kehityksen kuvaamiseen.

Taulukot ja kuviot numeroidaan juoksevin numeroin siten, että molemmilla on oma numerointi (esim. Taulukko 1, Taulukko 2, Kuvio 1, Kuvio 2, Kuvio 3). Taulukot ja kuviot otsikoidaan ja otsikko päättyy pisteeseen. Otsikkoon voi liittyä taulukkoa tai kuviota selostavaa tekstiä, mutta tekstin tulee olla lyhyt. Taulukon otsikko asetetaan taulukon yläpuolelle, ja kuvion otsikko sen alapuolelle. Taulukon ja kuvion tulee olla ymmärrettävissä myös irrallaan tekstistä, mutta tekstissä on ohjattava lukijaa numeroviittauksella (esimerkiksi: taulukossa 1 tai ks. kuvio 1) ja kertomalla taulukon tai kuvion pääsisältö. Niiden sisältöä ei kuitenkaan sellaisenaan toisteta tekstiosassa, vain taulukon tai kuvion ydinsanoma. Taulukoissa ja kuvioissa käytetään kokonaisia sanoja ja vain vakiintuneita lyhenteitä. Jos muita lyhenteitä käytetään, ne on selitettävä joko otsikkotekstissä tai alaviitteessä. Myös mahdollinen lähde mainitaan usein otsikon jälkeen.

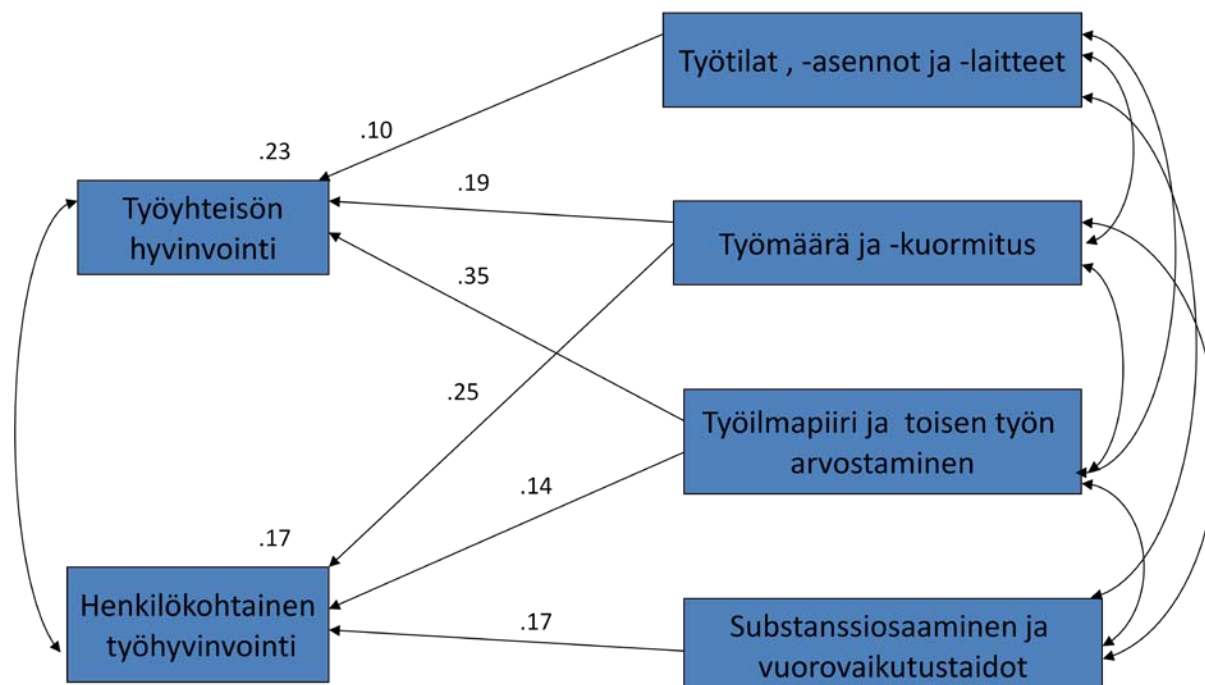
Taulukot ja kuviot erotetaan tekstistä tyhjällä rivillä. Taulukon ja kuvion graafisessa ilmaisussa on pyrittävä tiivyyteen. Yli puolen sivun taulukot on syytä sijoittaa liitetaulukoiksi (liite 3). Taulukoiden riviväli on pääsääntöisesti 1 ja kirjasinkoko 10 tai 11.

Esimerkki 1. Taulukko.

Taulukko 1. Suomen ja Viron koulujen henkilöstön taustatiedot vuonna 2010.

Taustamuuttajat	Suomi		Viro	
	n	%	n	%
Sukupuoli				
mies	114	24	164	13
nainen	363	76	1135	87
Yhteensä	477	100	1299	100
Ikä				
-35	110	23	286	22
36-50	227	48	541	42
51-	139	29	458	36
Yhteensä	476	100	1288	100
Ammatti				
aineenopettaja/erityisopettaja	299	63	572	44
luokanopettaja	87	18	282	22
rehtori/koulun johtaja	17	4	92	7
kouluterveydenhoitaja /	3	1	8	1
koulun muu henkilöstö	37	8	116	9
joku muu ammattiryhmä	30	6	217	17
Yhteensä	473	100	1287	100
Työpaikkani				
esikoulu	4	1	133	10
peruskoulu	462	97	525	41
lukio	9	2	575	44
muu	2	(0.4)	69	5
Yhteensä	477	100	1302	100
Henkilökunnan määrä työpaikalla				
-20	42	9	72	5
21-40	202	42	332	26
41-	231	49	886	69
Yhteensä	475	100	1290	100

Esimerkki 2. Kuvio.

Kuvio 1. Koulun henkilöstön työhyvinvointiin vaikuttavat tekijät - tulokset rakenneyhtälömallilla (Saaranen ym. 2007).

3.4 Alaviittausten käyttö

Alaviittaustekniikka¹ on hoitotieteessä käytetty viime vuosina etenkin historiaan, antropologiaan ja kirjallisuuteen perustuvissa tutkimuksissa. Alaviittauksessa noudatetaan samaa lähdeviittaustapaa kuin sisäviittaauksissa (ks. luku 4). Jos viittaus koskee vain yhtä välittömästi edeltävää virkettä, viitenumero tulee ennen viitatus virkkeen loppupistettä. Jos viittaus kohdistuu useaan edeltävän tekstin virkkeeseen, viitenumero sijoitetaan välittömästi viimeisen viitatus virkkeen loppupisteen jälkeen.

¹ Alaviittausta on syytä käyttää harkiten, mutta sillä voidaan tarvittaessa tarkentaa tai syventää varsinaista tekstiä.

4 LÄHTEET JA NIIDEN KÄYTTÖ

Kirjallisessa työssä lähdeviitteet ja -luettelo ovat olennaisia tieteellisyyden kriteereitä. Luokijalla täytyy olla mahdollisuus tarkistaa tutkimuksessa esitetyt faktat ja väitteet. Lähdeviitteiden ja -luettelon avulla annetaan kunnia myös muille tutkijoille, joiden aiemmin esittämiä tietoja, selityksiä, johtopäätöksiä ja ideoita käytetään. Kaikki toteamukset, joita ei ole lähdeviitteillä dokumentoitu, käsitetään tekijän omaksi tekstiksi. Seuraavassa esitetään yleisimmät esimerkit tekstin lähdeviitemerkinnöistä ja lähdeluettelosta.

4.1 Lähdeviitteet

Lähdeviite sijoitetaan suoraan viitatus tekstin yhteyteen sulkeisiin. Mikäli lähteitä on useita, ne merkitään aikajärjestyksessä vanhimmasta uusimpaan. Jokaisessa viitteessä mainitaan teoksen tai artikkelin kirjoittajan sukunimi (tai sen puuttuessa julkaisijayhteisö) ja tekstin ilmestymisvuosi sekä mahdolliset sivunumerot. Sivut merkitään teosten yhteydessä silloin, kun niillä selvästi viitataan tietyille lähteen sivuille. Mikäli lähdeviitteellä on pitkä nimi, voidaan tekstissä viitata lyhenteeseen (esim. ETENE 2008 tai STM 2012). Tällöin viitteen tulee löytyä lähdeluettelosta lyhenteen mukaisesti (ks. liite 4). Kun tekstissä halutaan painottaa asiaa, viite sijoitetaan sulkuihin lauseen loppuun, tekijää painotettaessa tekijä kirjoitetaan tekstiin.

Esimerkki 1. Viittaus tekstin lopussa (asiapainotus) tai tekstiin upotettuna (tekijäpainotus)

Dementiaoireisille ihmisille tarjotut palvelut heijastelevat laajemmin sitä käsitystä, joka meillä on näiden ihmisten tarpeista (Topo 2007).

Topon (2007) mukaan dementiaoireisille ihmisille tarjotut palvelut heijastelevat laajemmin sitä käsitystä, joka meillä on näiden ihmisten tarpeista.

Kun lähdemerkinnällä viitataan vain edeltävään virkkeeseen, piste sijoitetaan sulkumerkkien jälkeen. Kun lähdemerkinnällä viitataan useampaan edeltävään virkkeeseen, piste merkitään normaalisti viimeisen virkkeen perään ennen lähdemerkintöjä ja ennen viimeistä sulkumerkkiä.

Esimerkki 2. Viittaus yhteen tai useampaan virkkeeseen (eli pisteen paikka!)

Kun on haluttu kuvata ja selvittää hoidon tuloksien vaikutusta ihmisten terveyteen, on viime aikoina käytetty elämänlaadun käsitettä (Kind 2001, 20–22).

Vaikka eräät elämänlaatuun liittyvien tutkimusten tulokset ovatkin olleet ristiriitaisia, elämänlaatu on tunnustettu huomionarvoiseksi kysymykseksi hoitotyössä.

Erityisen merkitykselliseksi elämänlaadun kysymys on nähty nimenomaan ikääntyvien hoidossa. (Sarvimäki & Stenbock-Hult 2000.)

Suora lainaus eli sitaatti erotetaan varsinaisesta tekstistä kirjoittamalla se sisennettynä, rivivälillä yksi ja siinä mainitaan sivunumero. Lyhyt, muutaman sanan sitaatti merkitään tekstiin lainausmerkkeihin. Suoria lainauksia on syytä välttää, ja niitä käytetään vain silloin, kun lähde tai tutkimus ilmaisee jonkin asian sellaisessa muodossa, että sen esiintuomisen katsotaan olevan merkityksellistä.

Esimerkki 3. Suora lainaus (useampi virke)

Vaarama (1995, 52) kuvaa vanhuspolitiikan hyvinvointivaiheen aikana uudistuvaa vanhuskuvaa seuraavasti:

Positiivinen näkemys vanhuudesta hyväksyy sen tosiasian, että väestö vanhenee. Vanheneva väestö nähdään monipuolisena resurssina ja tulevaisuudessa myös ikääntyvien yhteiskunnassa myönteisenä.

Jos tekijöitä on kaksi, ne liitetään tekstissä yhteen käyttäen ja-sanaa. Jos tekijöitä on useampia kuin kaksi, mainitaan vain ensimmäisen tekijän sukunimi ja muut korvataan lyhenteellä ym. Näin toimitaan myös tekstissä olevissa lähdeviittemerkinnöissä, mutta kaksi tekijää liitetään sulkujen sisällä toisiinsa &-merkillä. Jos samassa viitteessä mainitaan useita julkaisuja, ne merkitään vanhimmasta uusimpaan ja erotetaan toisistaan pilkulla.

Esimerkki 4. Tekijöitä kaksi tai useampia

Viramon ja Sulkavan (2002) mukaan muita tavallisia dementoivia sairauksia ovat verenkiertoperäiset dementiat sekä Lewyn kappale -tauti.

Sormunen ym. (2004) esittävät...

Tutkimusten mukaan fyysisten rajoitteiden käytöllä ei pystytä estämään vanhus-ten kaatumista (Dunn & Gallinagh 2002, Hamers ym. 2004, Kallin ym. 2005).

Toissijaisiin eli toisen käden lähteisiin viittaamista tulee välttää. Jos alkuperäislähdettä ei kuitenkaan ole mahdollista käyttää, tulee toissijaisen lähteen käytön ilmetä viittauksesta. Toisen käden lähdettä käytettäessä vain luettu lähde merkitään lähdeluetteloon.

Esimerkki 5. Toissijaiseen lähteeseen viittaaminen

Brunoun (2009) mukaan sairaanhoitajaopiskelijoiden käytännön harjoittelun aikana ilmeneviä eettisiä ongelmia tutkimalla on saatu tuloksia, joiden perusteella on tehty ehdotuksia etiikan opetuksen ja ohjauksen kehittämiseksi (Sarajärvi ym. 2011).

...ehdotuksia etiikan opetuksen ja ohjauksen kehittämistä (Brunou 2009, viitattu lähteessä Sarajärvi ym. 2011).

Eli edellä mainitussa tapauksessa kirjoittaja on lukenut Sarajärveä ym., jotka ovat viitanneet Brunouhun.

Tekstissä olevan viitteen edelle voidaan harkinnan mukaan sijoittaa sulkeisiin esimerkiksi *ks.* ja *vrt.* *Ks.* ohjaa hakemaan osoitetusta paikasta lisää samansuuntaista tietoa, *vrt.* taas sanotusta ainakin jossain mielessä poikkeavaa tietoa.

Esimerkki 6. *Ks.* ja *vrt.* -lyhenteiden käyttö

Ryhmähaastattelujen yhtenä muotona voidaan käyttää niin kutsuttuja focusryhmähaastatteluja (ks. Sipilä ym. 2007).

Mikäli sama tekijä tai samat tekijät ovat julkaisseet useita lähteitä samana vuonna, ne erotetaan toisistaan juoksevilla pienellä kirjaimella. Nämä ilmoitetaan myös lähdeluettelossa.

Seuraavassa (esimerkit 7–9) on esimerkkejä lähteiden ja niiden merkitsemisten erityistilanteista. Lue näitä rinnakkain lähdeluetteloesimerkkien kanssa.

Esimerkki 7. Saman tekijän samana vuonna ilmestyneet lähteet

Omaiset kokevat fyysisen rajoittamisen lisäävän vanhuksen turvallisuudentunnetta, mutta loukkaavan vanhuksen itsemääräämisoikeutta (Gallinagh ym. 2001a, 2001b).

Esimerkki 8. Lait, komiteamietinnöt ja direktiivit

Ympäristösuojelulain 1. luvun 1. §:n mukaan on pyrittävä ehkäisemään ympäristön pilaantumista sekä poistamaan ja vähentämään pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja (Ympäristönsuojelulaki 86/2000).

Esimerkki 9. Lähteellä ei henkilötekijää

Kasvu vanhemmaksi ei tapahdu itsestään, vaan se edellyttää vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta ja yhdessä olemista (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004).

Esimerkki 10. Elektronisiin lähteisiin viittaaminen

Vuonna 2005 Suomessa syntyi 57 745 lasta. Kuolleena syntyi 182 lasta. (Tilastokeskus 2007.)

Sairaanhoitajaliiton (2005) mukaan yrittäjäsairaanhoitajaksi liittynyt on samalla myös yrittäjäsairaanhoitajaverkoston jäsen.

4.2 Lähdeluettelo

Lähdeluettelo otsikoidaan nimityksellä *Lähteet*. Luettelossa mainitaan kaikki ja vain ne lähteet, joihin työssä on viitattu. Lähteet merkitään teoksessa ensimmäisenä mainitun tekijän sukunimen mukaan aakkosjärjestyksessä. Tekstissä olevan viitteen perusteella lähteen tulee olla löydettävissä lähdeluettelosta. Teoksista merkitään lähdeluetteloon seuraavat tiedot: tekijä(t), julkaisuaika, teoksen nimike, myös alanimike, painos, kustantaja, kustannuspaikka, sarjamerkintä, sivut (artikkelit ja kokoomateokset). Tiedot merkitään siinä muodossa kuin ne esiintyvät nimiölehdellä. Lähdetiedot erotetaan toisistaan pisteillä, pilkuilla ja puolipisteillä. Lähdetieto päättyy pisteeseen, paitsi jos lähde loppuu URL-osoitteeseen.

Lähdeluettelon kirjasinkoko on 12, riviväli on yksi ja luettelo tasataan vasempaan reunaan. Lähteet erotetaan toisistaan yhdellä tyhjällä rivinvälillä ilman sisennystä.

Esimerkki 1. Käytettävät välimerkit

Airaksinen T. 1987. Moraalifilosofia. 3. painos. WSOY, Helsinki.

Aikakausjulkaisuja (tieteelliset lehdet) ja sarjajulkaisuja (laitosten julkaisusarjat, raportit) kutsutaan yhteisnimellä kausijulkaisut. Vaikka aikakausijulkaisu luettaisiin sähköisessä muodossa, niistä kirjataan lähdeluetteloon painetun lehden tiedot.

Esimerkki 2. Kausijulkaisut

Artikkelin kirjoittaja(t), julkaisuvuosi, artikkelin nimi, lehden nimi, lehden vuosikerta tai volyyymi, lehden numero suluissa, sivut.

Yksi kirjoittaja:

Routasalo P. 2002. Sairaanhoidajien asennoituminen iäkkääseen kuntoutuspotilaaseen ja kuntoutumista edistävään hoitotyöhön. *Hoitotiede* 14(5), 256–263.

Kaksi kirjoittajaa:

Lowes LE & Gill P. 2006. Participants' experiences of being interviewed about an emotive topic. *Journal of Advanced Nursing* 55(8), 587–595.

Useampi kuin kaksi kirjoittajaa (kaikki kirjoittajat mainitaan siinä järjestyksessä kuin artikkeliin on painettu):

Jokinen P, Lappalainen M, Meriläinen P & Pelkonen M. 2002. Ethical issues in ethnographic nursing research with children and elderly people. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 16(4), 165–170.

Esimerkki 3. Sarjajulkaisut

Artikkelin kirjoittaja(t), julkaisuvuosi, artikkelin nimi, julkaisija (yliopisto, tiedekunta, laitos tai erillinen tutkimuslaitos, ministeriö ja niin edelleen), julkaisusarjan nimi, julkaisun numerointi.

Kauppinen S & Niskanen T. 2005. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Stakes. Raportteja 288. Gummerus, Helsinki.

Romppanen M. 2011. Hoitotyön opiskelijoiden merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä oppimisympäristössä. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences. Number 78. Kuopio.

Jos samalta kirjoittajalta on monta julkaisua, tekijän yksin kirjoittamat julkaisut tulevat ensin aikajärjestyksessä (vanhin ensin) ja niiden jälkeen seuraavat julkaisut, joissa hän on pääkirjoittajana siten, että ne aakkostetaan toisen, kolmannen ja niin edelleen kirjoittajan mukaan. Samana vuonna ilmestyneet viitteet järjestetään otsikon mukaan aakkosjärjestykseen. Kunkin lähteen vuosiluvun jälkeen merkitään tällöin (ilman välilyöntiä) pieni kirjain aakkosjärjestyksen mukaan.

Esimerkki 4. Saman tekijän julkaisut

Gallinagh R & Nevin R. 2001a. Perceptions of older people who have experienced physical restraint. *British Journal of Nursing* 10(13), 852–859.

Gallinagh R & Nevin R. 2001b. Relatives' perceptions of side rail use on the older person in hospital. *British Journal of Nursing* 10(13), 391–399.

Kokoomateoksista merkitään lähteisiin ainoastaan viitattu artikkeli. Mikäli samasta kokoomateoksesta viitataan useampaan artikkeliin, niistä jokainen merkitään erikseen.

Esimerkki 5. Kokoomateos, esimerkiksi toimitettu teos

Laine J. 2005. Henkilöstö ja työvoiman käyttö pitkäaikaishoidossa. Teoksessa Noro A, Finne-Soveri H, Björkgren M & Vähäkangas P. (toim.) Ikääntyneiden laitoshoidon laatu ja tuottavuus – RAI-järjestelmä vertailukehittämisessä. Stakes, Helsinki, 118–126.

Lähteinä voidaan käyttää myös asiantuntijahaastatteluita tai muita julkaisemattomia lähteitä (moniste, luento, esitelmä). Ne merkitään lähdeluetteloon muiden lähteiden tavoin haastateltavan nimen mukaisesti, mutta niihin lisätään maininta ”Julkaisematon lähde”.

Esimerkki 6. Haastattelu

Jauhonen S. Haastattelu 20.4.2011. Ylihoitaja. Kuopion yliopistollinen sairaala. Julkaisematon lähde.

Esimerkki 7. Luento tai esitelmä (työn laatu ja muut täydentävät tiedot viimeiseksi, esimerkiksi moniste, mistä saatavissa)

Dunwell J. 2000. Community health assessment tool: Does it work cross-culturally? Towards new approaches in international learning. Conference in Savonlinna 31.7.–2.8.2000. Abstract.

Kun tekstissä viitataan lakeihin, asetuksiin tai direktiiveihin, pyritään mahdollisimman tiiviiseen ilmaisuun. Laki, asetus tai direktiivi sijoitetaan lähdeluettelossa muiden lähteiden tavoin aakkosjärjestykseen. Vaikka lähde olisi luettu sähköisessä muodossa, lähdelueteeseen riittää lain täydellinen nimi. Mikäli opinnäytetyössä on lähteenä lakeja erityisen paljon, ne voidaan sijoittaa lähdeluettelon loppuun erikseen otsikon ”Lait ja asetukset” alle.

Esimerkki 8. Lait, asetukset, komiteamietinnöt, direktiivit

Ympäristönsuojelulaki 86/2000.

Elektronisten dokumenttien (pl. kausijulkaisut) tyyppejä ovat esimerkiksi WWW-dokumentti, PDF-dokumentti ja verkkolehti. Elektronisesta lähteestä merkitään lähdelueteeseen päivytystieto ja päivämäärä, milloin se on luettu.

Esimerkki 9. Elektroninen lähde

Sairaanhoitajaliitto 2005. Yrittäjäsairaanhoitajat.
<http://www.sairaanhoitajaliitto.fi>. Luettu 21.9.2011.

Vaittinen P. 2012. Luottamus terveydenhoitajan ja perheen asiakassuhteen moraalisenä ulottuvuutena. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0574-1/urn_isbn_978-952-61-0574-1.pdf. Luettu 16.3.2012.

Näre L. 2005. Pohjoismaista sivistystä. Ylioppilaslehti 10.
<http://www.ylioppilaslehti.fi/2005/050520/> Luettu 14.9.2011.

5 LIITTEIDEN JA LYHENTEIDEN KÄYTTÖ

Tutkielman käsittelyyn kiinteästi liittyvä mahdollinen lisämateriaali sijoitetaan liitteiksi tutkielman loppuun. Tällaisia ovat esimerkiksi laajat taulukot, asiakirjanäytteet ja kyselylomakkeet. Liitteet (liitteet 1–3) numeroidaan juoksevin numeroin ja nimetään liitesivun oikeaan yläreunaan seuraavaan tapaan: Liite 1. Liitteen nimi, Liite 2. Liitteen nimi. Jos liite on monisivuinen, sivut numeroidaan, esimerkiksi liitteessä 1 on kaksi sivua, Liite 1. Liitteen nimi (1/2), Liite 1. Liitteen nimi (2/2). Liitteillä ei ole sivunumeroa. Jokaiseen liitteeseen on viitattava tekstissä tai alaviitteessä ilmaisulla (ks. liite 1) tai (liite 1). Ilman tekstissä olevaa viittausta liite on tarpeeton.

Tieteellisessä tekstissä voidaan käyttää lyhenteitä, mutta ne on avattava aina ensimmäisen kerran mainitessa. Hyvin yleisesti käytössä olevat lyhenteetkin (esimerkiksi mm., tms., yms., jne.) kirjoitetaan tekstissä kokonaisina sanoina. Ainoastaan lähdeviitteissä lyhenteiden käyttö on sallittua (esimerkiksi STM, VNA, WHO). Sen sijaan jotkin vakiintuneet tai tutkimuksessa usein esiintyvät termit voidaan lyhentää, mutta tekijän on termin ensimmäisen kerran mainitessaan osoitettava, mistä lyhenne tulee (esimerkiksi New York Times – NYT, Yhdistyneet Kansakunnat – YK, Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue – SDP, Coronary Artery Disease – CAD).

LÄÄKITYSPOIKKEAMAT

Internet-pohjaisen raportointijärjestelmän hyödyntäminen lääkityspoikkeamien ymmärtämisessä organisaatiotasolla

Marja Härkänen
Pro gradu -tutkielma
Hoitotiede
Terveystieteiden opettajankoulutus
Itä-Suomen yliopisto
Terveystieteiden tiedekunta
Hoitotieteen laitos
Toukokuu 2011

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Terveystieteiden tiedekunta
 Hoitotieteen laitos
 Hoitotiede
 Terveystieteiden opettajankoulutus

Härkänen, Marja

Lääkityspoikkeamat. Internet-pohjaisen raportointi-järjestelmän hyödyntäminen lääkityspoikkeamien ymmärtämisessä organisaatiotasolla
 Pro gradu -tutkielma, 96 sivua ja 4 liitettä (5 sivua), 2 liitetaulukkoa (9 sivua)

Ohjaajat:

Professori Katri Vehviläinen-Julkunen, professori
 Hannele Turunen ja proviisori, FaT Susanna Saano

Toukokuu 2011

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia lääkityspoikkeamia tapahtui lääkähoidon prosessin eri vaiheissa, miten poikkeamat huomattiin, mitkä tekijät vaikuttivat poikkeamien syntymiseen sekä millaisia näkemyksiä henkilökunnalla oli niiden välttämisestä turvallisuudessa.

Tutkimuksen aineistona käytettiin Internet-pohjaisen poikkeamien raportointijärjestelmään (HaiPro) kertynyttä tietoa lääkityspoikkeamista. Aineisto kerättiin retrospektiivisesti Kuopion yliopistollisen sairaalan HaiPro -ohjelmasta vuodelta 2010. Tietokannan ilmoituksista poimittiin mukaan 671 lääkityspoikkeamailmoitusta. Tarkastettu ja osittain korjattu aineisto käsiteltiin tilastollisesti SPSS for Windows 14.0 -ohjelmalla. Parametrittomia menetelmiä käytettiin muuttujien ollessa luokitteluasteikollisia. Muuttujien välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla. Tulokset raportoitiin frekvensseinä ja prosentteina.

Lääkityspoikkeamien ilmoittajista suurin osa (83 %) oli sairaanhoitajia ja muita laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Ilmoittajista lääkäreitä oli vain 2,5 %. Eniten poikkeamia oli raportoitu huhtikuussa ja vähiten joulukuussa. Yleisimmin (42 %) poikkeamat tapahtuivat aamuvuoron aikana. Poikkeamista noin kaksi kolmasosaa (69,2 %) tapahtui potilaille. Suurimmassa osassa poikkeamista ei ollut haittaa potilaille (65,7 %) eikä yksiköille (32,5 %). Vakavia seurauksia potilaille aiheutui 0,3 % poikkeamista. Suuri osa poikkeamista (39,9 %) oli lääkkeen antovirheitä ja kirjaamisvirheitä (25,2 %). Yleisimmät poikkeamatyypit olivat väärä annos (26,0 %) tai lääke oli potilaalla saamatta (24,0 %). Lääkityspoikkeamat huomattiin yleisimmin kirjatessa ja kirjauksia lukiessa (21 %) tai potilasta lääkitessä. Poikkeaman syntymiseen vaikuttavista tekijöistä merkittävimmät olivat kommunikaatio ja tiedonkulku sekä työympäristö, välineet ja resurssit. Poikkeamiin liittyi yleisimmin useita lääkevalmisteita, mutta yksittäisistä lääkkeistä yleisimmin psyykenlääkkeet ja suonon- tai lihaksensisäiset mikrobilääkkeet. Henkilökunnan mielestä parhaiten lääkityspoikkeamien syntymistä voidaan jatkossa estää parantamalla tarkkaavaisuutta ja huolellisuutta sekä kehittämällä yhteisiä hoitolinjoja ja ohjeita.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla lääkityspoikkeamia voidaan ymmärtää nykyistä paremmin. Lisäksi tietoa voidaan käyttää kehittäessä lääkähoidon koulutusta ja turvallisia lääkähoidon käytäntöjä yksiköissä sekä organisaatiotasolla. Jatkotutkimuksien tulisi vertailla muissa sairaaloissa raportoituja lääkityspoikkeamia ja niihin vaikuttaneita tekijöitä. Lääkityspoikkeamia tulisi tutkia myös muilla menetelmillä, kuten havainnoimalla, mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saamiseksi ilmiöstä. Myös henkilökunnan näkemyksiä lääkityspoikkeamista ja niiden estämisestä tulisi selvittää.

Asiasanat: lääkehoito, lääkityspoikkeamat, potilasturvallisuus, raportointi, sairaala

Liite 3. Esimerkki yli puolen sivun liitetaulukosta (1/2).

Liitetaulukko 2. Keskeisimmät koulun johtajuutta kuvaavat tutkimukset.

Tekijä (t), lähde ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto / Otos	Menetelmä	Päätulokset
Ahonen, 2008, Suomi	Kuvata suomalaista koulua johtamisen toimintaympäristönä, koulun johtamista, oppilaitosjohtajuutta, sekä rehtorin johtajaidentiteettiä.	Rehtorit (n=14).	Kerronnallinen tutkimusmetodi: elämänkertakirjoitukset ja haastattelut.	Rehtorit kokevat ristiriitaisia odotuksia vuorovaikutustilanteissa eivätkä he tutkimuksen mukaan aina kykene tai halua vastata odotuksiin. Yhteisöllisyyden rakentaminen edellyttää rehtorilta omien tunteiden hallintaa sekä toisten tunteiden sietämistä.
Häivälä, 2009, Suomi	Selvittää millaisia käsityksiä lukion aineopettajilla on lukion muutosprosesseista ja miten he visioivat oman lukionsa ja yleensä lukioiden tulevaisuutta.	Kaksi lukiota Länsi-Suomen läänistä, opettajat (n=20).	Informoitukysely ja teemahaastattelu.	Suurimalla osalla opettajista oli selkeä käsitys siitä millainen hyvän rehtorin tulisi olla. Opettajien rehtoreihin kohditamat vaatimukset ovat moninaiset.
Joyce, 2009, Irlanti	Esitellä tuloksia organisaation tehokkuudesta opetusympäristössä.	Rehtori, 2 opettajaa, 2 opiskelijaa ja vanhempi (n=8).	Tapaustutkimus, haastattelu, vanhempainkouksen havainnointi ja asiakirja-analyysi.	Koulun tehokkuuteen vaikuttaa rehtorin toiminta.
Karikoski, 2009, Suomi	Kuvata rehtorin työtodellisuutta käytännön toimintaa havainnoimalla.	Sattumanvaraisesti valitut rehtorit (n=5).	Havainnointi ja lyhyet haastattelut, Peer-Assisted Leadership – ohjelmaa soveltaen.	Jatkuva ihmisten kanssa oleminen vaati rehtoreilta vuorovaikutustaitoja, tunnetaitokykyä sekä palveluaittiutta. Opettajien välisen yhteistyön ja yhteisöllisyyden kehittäminen koettiin tärkeänä.
Kuukka, 2009, Suomi	Toimia lähteenä eettisen ulottuvuuden vahvistamiseksi monimuotoista ja monikulttuurista suomalaista koulua koskevassa diskursissa ja edesauttaa koulussa käytävää moraalikeskustelua.	Suomenkieliset peruskoulun rehtorit (n=25).	Haastattelut.	Toimintakulttuurissa korostettiin avoimuutta, keskinäistä luottamuksellisuutta tukea ja yhteistyötä. Lisäksi painottui joustavuus, yksilöllähtöisyys ja yhteisiin sääntöihin sitoutuminen.

Liite 3. Esimerkki yli puolen sivun liitetaulukosta (2/2).

Tekijä (t), lähde ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto / Otos	Menetelmä	Päätulokset
Lehkonen, 2009, Suomi	Kuvata perusopetuksen rehtoreiden subjektiivisia käsityksiä työssä selviytymisessä.	Vuonna 2006 rehtorien kesäpäiville osallistuneet rehtorit (n=20) ja vuonna 2006–2007 11 ensimmäiseen aineistonkeruuseen osallistunutta rehtoria (n=11).	Kvalitatiivinen tutkimus, haastattelut.	Rehtorin kyky johtaa henkilökuntaa on yhteydessä koko koulun toimintaan. Luottamus rehtorin ja henkilökunnan välillä syntyy persoonaa kunnioittavan toiminnan avulla ja työyhteisöä kuuntelemalla. Tavoitteet toiminnalle tulee olla työyhteisön yhteisiä. Rehtorit toimivat myös muutosjohtajina, koska koulut ovat murroksen keskellä.
Tucker, 2010, Englanti	Tutkia elämänkerrallisten haastatteluiden ja kokemusten kautta suhdetta johtajuuteen koulutuksessa, aikana jolloin organisaatiot muuttuvat.	Rehtorit (n=6).	Hypridi, narratiivinen tapa ja grounded theory. BNIM-malli: haastattelu.	Rakennemuutokset ovat lisänneet rehtoreille vastualueita. Tutkimus tunnisti joitakin rehtoreita, jotka olivat sisäistäneet uuden tavan johtaa: omavarainen, liike-mielinen, yrittäjäyys, riskinotto-kyky, joka huomioi innovatiivisuuden, luovuuden ja auktoriteetin.

LÄHTEET

- Airaksinen T. 1987. Moraalifilosofia. 3. painos. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.
- Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994.
- Dunwell J. 2000. Community health assessment tool: Does it work cross-culturally? Towards new approaches in international learning. Conference in Savonlinna 31.7. – 2.8.2000. Abstracts.
- Gallinagh R & Nevin R. 2001a. Perceptions of older people who have experienced physical restraint. *British Journal of Nursing* 10(13), 852–859.
- Gallinagh R & Nevin R. 2001b. Relatives' perceptions of side rail use on the older person in hospital. *British Journal of Nursing* 10(13), 391–399.
- Jauhonen S. Haastattelu 20.4.2011. Ylihoitaja. Kuopion yliopistollinen sairaala. Julkaisematon lähde.
- Jokinen P, Lappalainen M, Meriläinen P & Pelkonen M. 2002. Ethical issues in ethnographic nursing research with children and elderly people. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 16(4), 165–170.
- Kauppinen S & Niskanen T. 2005. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. *Stakes. Raportteja* 288. Gummerus, Saarijärvi.
- Laine J. 2005. Henkilöstö ja työvoiman käyttö pitkäaikaishoidossa. Teoksessa Noro A, Finne-Soveri H, Björkgren M & Vähäkangas P. (toim.) *Ikääntyneiden laitoshoidon laatu ja tuottavuus – RAI -järjestelmä vertailukehittämisessä*. *Stakes, Saarijärvi*, 118–126.
- Lowes LE & Gill P. 2006. Participants' experiences of being interviewed about an emotive topic. *Journal of Advanced Nursing* 55(8), 587–595.
- Näre L. 2005. Pohjoismaista sivistystä. *Ylioppilaslehti* 10. <http://www.ylioppilaslehti.fi/2005/050520/> Luettu 14.9.2011.
- Romppanen M. 2011. Hoitotyön opiskelijoiden merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä oppimisympäristössä. *Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences. Number 78*. Kopijyvä Oy, Kuopio.
- Routasalo P. 2002. Sairaanhoidajien asennoituminen iäkkääseen kuntoutuspotilaaseen ja kuntoutumista edistävään hoitotyöhön. *Hoitotiede* 14(5), 256–263.
- Sairaanhoitajaliitto. 2005. Yrittäjäsairaanhoitajat. <http://www.sairaanhoitajaliitto.fi>. Luettu 21.9.2011.
- Sarajärvi A, Mattila L-R & Rekola L. 2011. Näyttöön perustuva toiminta – Avain hoitotyön kehittämiseen. 1. painos. WSOY pro Oy, Helsinki, 16–17.
- STM. 2003. Terveyttä ja hyvinvointia näyttöön perustuvalla hoitotyöllä. *Kansallinen tavoite- ja toimintaohjelma 2004 - 2007*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 20.

Vaittinen P. 2012. Luottamus terveydenhoitajan ja perheen asiakassuhteen moraalisenä ulottuvuutena. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0574-1/urn_isbn_978-952-61-0574-1.pdf. Luettu 16.3.2012.

Ympäristönsuojelulaki 86/2000.